

Szent böjt, szent nap

A karácsonyi ünnepekör szokásai a magyarországi szlovéneknél András, Miklós, és Luca napjához, karácsony böjtjéhez, karácsonyhoz, valamint János, Szilveszter, Újév, s Vízkereszt napjához kötődnek.

Itt is Luca napjától karácsonyig jártak házról-házra a *betlehemesek*. Három tíz-tizennégy éves kislány kifordított öreg kiskabátot, bekecset és nadrágot vett magára. Fejükbe nagy öreg kalapot vagy kucsmát, lábukra pedig csizmát húztak. Kezüket, arcukat bekormozták (Felsőszölnök) vagy álarccal (Apátistvánfalva) eltakarták. A szokást a szlovének a *magyaroktól vették át*, ezért a házban magyarul beszéltek és énekeltek. Csak Felsőszölnökön fordították szlovénre mondandójukat és az éneket (Menyből az angyal – *Z néba je prišeu*).

*Z néba je prišeu
dóli k vam ángeu,
pastírje, pastírje!
V Bètlehem naj bi
šli íno vídli,
dèjtece, dèjtece.*

*Mennyből az angyal
lejött hozzátok,
pásztorok, pászorok!
Hogy Betlehembe
sietve menvén,
lássátok, lássátok.*

Amikor a háziaknak megmutatták a betlehemet, aján-dékot kértek az újszülött Jézuskának (alma, szelet kenyér, tojás, pénz).

A karácsony előtti napot (*svéti póst* — december 24.) a szlovének is böjttel töltötték. Ebédre bablevest, tök-maggal töltött bélest, főtt aszalt szilvát, körtét és almát ettek. Közben az asztal alatt boróka és tölgyfaágot *égettek* különböző magvak és ekevas között. Örökzöld ágakkal díszítették az ajtókat, ablakokat is (Szakonyfalu). Ezen a napon – főként ebédkor – idegenek (különösen asszonyok) nem jöhettek a házhoz, mert szerencsétlen-

séget okoztak volna. Ez ellen úgy védekeztek, hogy bezárkóztak, vagy úgy hogy a szomszédság férfi tagjai korán reggel kölcsönösen köszöntötték egymás családját („*Bóuk dáj svéti dén, Bóuk dáj svéti póst!* „Adj’ Isten szent napot, adj’ Isten szent böjtöt!”) Különböző mágikus eljárásokat is végeztek, ezzel biztosítván a következő évi bőtermést és a termékenységet az állatoknál. A fiatalok jövendöltek a házasságról, az idősebbek pedig a boszorkányok ellen védekeztek. Karácsony böjtjén Szakonyfaluban főtt babot dobáltak a szoba négy sarkába. Így áldoztak a házat ezen az éjjelen felkereső természetfeletti lényeknek. Karácsony böjtjén ebéd után megrázták a gyümölcsfákat, hogy bőségesen teremjenek. A közmondás szerint pedig: „Ha ádventkor fúj a szél, a következő évben sok gyümölcs lesz.” Az esetleges következő évi családi halálesetről szenteste jóslottak. Amikor a templomban úrfelmutatáshoz harangoztak az éjféltől mise idején, meztelenül körbe kellett futni háromszor a házat. Ha harmadszorra az ablakon benézve a konyhában koporsót láttak, akkor a következő évben valaki meghalt a családból.

Karácsony napján (*svéti dén* – december 25.) az egész család összejött. Az Ausztriában szolgáló legények és a Szentgotthárdon szolgáló lányok is hazamentek. Látogatók ezen a napon sem voltak kívánatosak. A két világháború között a mennyezeten lévő lámpakampóra akasztották a karácsonyfát (*kríspan*). Almával, dióval, színes papírba csavart fél kockacukorral (vagy egy darab répával), valamint fehér és piros papírszalagokkal díszítették. Újévre csak a szalagok maradtak rajta, így tették a kútra. Ezzel a víz szellemének áldoztak, hogy el ne apassza a forrását.

M. Kozár Mária

Bolgár karácsonyi és újévi szokások

Régen *Karácsony* estén Bulgáriában egy nagy fatuskót gyújtottak meg és egész éjjel hagyták izzani a konyhában. Az asztal alá szalmát hintettek, és böjtös ételeket szolgáltak fel: főtt búzát, kukoricát, tököt, paprikát, babot és más efféléket. Az erre az alkalomra sült, ember- állat- és virágfigurákkal díszített ünnepi kenyérből (pitából) a gazda mindenkinek letört egy-egy darabot (még az állatoknak is). Azt tartották ugyanis, hogy ettől lesz mindenki egészséges, és bőség köszönt majd a házra.

25-én kora reggel (egy-egy vidéken még éjfélkor) Karácsonyt köszönteni indultak a falu legényei. Ajándékokkal teleaggatott színes botot vittek a vállukon. Minden házba benéztek és énekléssel kívántak jó egészséget. Néha a család minden tagjának külön-külön énekeltek. Bulgária egyes vidékein a legények ijesztő jelmezbe öltöztek. A csapat vezetője női ruhát vett fel, asszonynak öltözött, arcát kifestették, és

egy kosárban macskát vitt (gyerek helyett). Volt még a háztól házig vonulóknak között „vőlegény” és „menyasszony” is (utóbbit szintén jelmezbe bújt férfiak alakították). Aki a „menyasszonyt” megfogdosta, annak nevetve nekiestek. Minden háznál a kapuban fogadták őket, és a „menyecské” fehér kendőt ajándékozott a gazdáknak, akik pedig tojással, juhsajttal, vagy ünnepi kenyérral kínálták a regősöket.

A *Szilveszter* éjszakát evés-ivással, tánccal, mulatozással töltötték az egész országban.

Január elsején, *Vaszil* napon, a tarkán öltözött legények csapata falujárásra indult. Frissen vágott – dióval, almával, ezüstpénzzel, színes szalagokkal díszített – somfavesszőt tartottak a kezükben (ők a *szurvakárok*, azaz *újévköszöntők*). Minden házba bezörgettek, a családtagok hátát tréfásan megvirgácsolták, és egészséget, sok szerencsét, bőséges esztendőt kívántak.

Georgieva Marina